

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: (D. i.)

Cím: A régi Pest.

Forrás: Uj Budapest.
Br. 1922. 1. 26.

Osztályozás

Tárgy

640.24

Hely

"Kemnitzer" kávéház

Idő

1922.

Helysz. 7.

A régi Pest — Café Kemnitzer —

Avult, fakó és gyöngéd rajzu metszeten áll egy ház, aminőt már sűrűn bontogattak a Belvárosban.

A metszet, amely sárga papírján az idő nyomaival olyan, mint a félig már holt ember keze: — több mint százéves. A ház is tehát s az a kis darab élet, amit halvány körvonallakkal mutat a XVIII. század messi és pirosló alkonyából, — nem meglepő, hogy szintén nincs. Mint ahogy a tavalyi hóról, fűstről, szerelemről és sok egyébről példázgató mese mondaná: eltűnt.

Kemnitzer'sches Haus: így nevezi a metszet a házat, amelynek kapuja előtt apró alakok sétálnak, nekünk különös tartással, rokoko bájjal s oly ruhában, amit francia diplomatáktól tanult el a középeurópai dandy-szabászat. A valóságban persze, a metszet házának pontján, ma nem ily slüü a világ. Helyére az „Angol királynő” került. Közben azután megszűnt az „Angol királynő” is, hogy szállást adjon a háboru intézményének: a Pénzügyi Központnak. Az örökség tehát ennyiben folytatólagos. A Café Kemnitzer helyére szálloda jött, nem az a metamorfozis történt vele, ami sokszor megtörténik az utcák regényében, amely áruháza épít ott, ahol valamikor belvárosi kuriák vasrostélyai mögött, comtesse-ok szép haját érte a nap. Segédek, nagy vég vásznak, karrierre vágyó külvárosi kisasszonyok csapatát helyezi oda, ahol egykor Petőfi olvasta fel sorait a magyar kard elé induló barátainak.

Café Kemnitzer: ugy hangzott ez abban az időben, amely Pesten a polgárosodás nagyon korai hajnala, mint ahogy a mai ember éjt valamit, a kiejtés inyenc árnyalatával, hotelt, klubot, kávéházat, ha ez a fényűzés, a puha kényelem netovábbja. Café Kemnitzer: itt ültek a mai Belgrád méreteinek megfelelő Pest urai s tették ugyanazt a látszólagos semmit, amit szöguru társadalombölcsek ma is covásukra írnak. Ültek, még pedig oly békés kiegyenlítésével az osztálykülönb-

ségnek, hogy — mint egy angol utazó megjegyzi, — illő távolságban bár, három lépésre, de egyaránt megért a „puderes kabátos fodrász, a vén kofa s a likórt szopogató gróf”. Ültek, mert a Café Kemnitzer volt oly ravasz, mint egynémely mai utóda: kitünő asztalosoknál rendelt karosszéket. Gondolván: minél jobb a szék, annál több likórt szopogat a gróf, kávé a vén kofa s hosszú szivari a puderes fodrász.

Café Kemnitzer a „legszebb kávéház, amit láttam, nincs párja Európában.” Ezt persze nem mi mondjuk, hanem annak idején mások, akik jártak benne s elnyerték egymás pénzt kockán, játszottak kártyát, persze ferblit, s még néhány oly játékot, amely előttünk csak misztikus néven ismeretes (fáraó, landsknecht). Többek közt egy világjáró angol adta a Café Kemnitzernek határozottan az elsőséget. Robert Thomson, aki megnézte és leírta Pestet. Tudós ember volt. Botanikus. Növényeket fedezett fel, s valami fű-fajta révén, neve a magyar botanikában is szerepel. A lepkefogó angol, minden valószínűség szerint nem tulzott, amikor az akkori civilizáltság nevében kiutalta részünkre ezt a bókot. Mint az is kézpénznek vehető, amikor egy másik, finom, művelt és piszoktól undorodó kényes ur, Graf von Hoffmannsegg észreveszi a race-keveredésnek a nőértők szempontjából való előnyeit, s az áradozó csodálat és udvarlás hangján írja, hogy egy csomóban sehol ennyi szépség. Hogy a magyar nők mellett bujjon el gyorsan Drezda és Lipcse, a német városok asszonyai „mérsékeltbb” gyönyörvirágok, sőt nem is virágok.

Ha az angol Robert Thomson kijelentése tehát nem üres udvariasság, akkor ez a következők miatt érdekes és érinti a jelent. Az első kávéházak a kontinensen ugyanis Párisban nyitlak, s nem sokkal utána — tőle függetlenül — Bécsben. Anno 1683. Valami Kolt-schiszky Pollák nevü ember itt az alapító, aki török földről hozta szájában az arab növény-izét. Kitünő kémszolgálatokat végzett Budának a töröktől való visszafoglalása körül, s amikor a császár, I. Lipót meg-

kérdezte, hogy jutalom fejében mit kíván ön Kolt-schiszky Pollák, — nem Lipót-rendet kívánt, hanem kávéházi engedélyt. Kezdeni tehát Bécs kezd hamarabb kávéházat. Pest csak folytat, jóval később, s mégis, amikor egy angol végigböngészi Európát, a legszebb kávéházat nem ott találja, ahol kellene, elsőbbségi okon Bécsben, vagy más német városban, hanem Pesten.

Már most, kérdezhelné valaki, hogy mi ez, ha nem ugyancsak a mai szimptóma, már a XVIII. század végén, 1793-ban. Mi ez, ha nem ugyanazon pesti sajtóság régi jelentkezése, amit minden nyugati környezelből idejött rögtön észrevesz, hogy először: sehol aránylag ily sok kávéház. S hogy másodsor: sehol egy észsze feketéért annyi villany s kényelmi szolgálat. Emberek, akik vizsgálnak s kezükben statisztikai táblákkal megállapítanak és analizálak, persze azt mondják, hogy e sok és drága villany oly fény, mint az éhes komédiás boldog mámort mimelő mosolya. Hogy ami mögötte van, ez nem vagyon és kultúra, hanem fatálisan keserü iz, rossz ebéd, zilált otthon s a léha nótája. Lehet, bár a dolog nem egészen oly bizonyos, mint ahogyan ezt dogmatikusan kijelentik oly urak, akik szintén járnak kávéházba. A „mindennap egy új kávéház” ugyanis még elfogadható a morális és gazdasági depresszió, a lelki és materiális szegénység fokmérőjének. Bár éppen egy kis statisztika szerint, 1820-ban, magának Pestnek már huszonhat kávéháza van, ami szintén sok, pedig ekkor még hiányzik a nagyvárosi rohanás tömegnyomora. De hogy a pesti ember (polgárt értünk s nem mágnást) lefizeti a klubtagsági díját s kávéházba telepszik, hogy a kávéház folyvást fokozza fényűző s kényelmi allűrjeit, hogy a la forum romanum, a kávéház egy forum hungaricum, vagy legalább is egy forum pestiense, — ennek, éppen a mult adataiból is kiolvashatóan, mintha más oka volna. Vér, szokás, éghajlat.

Kelet.

(D. i.)